

O. TOMASZ MARIA DĄBEK OSB

BIBLIJNY OBRAZ KAPŁAŃSTWA

W przedstawianych rozważaniach wielokrotnie będę się odwoływał do opracowania mojego mistrza o. Augustyna Jankowskiego oraz bpa K. Romaniuka, *Kapłaństwo w Piśmie Świętym Nowego Testamentu*, Kraków 2010³. O ile o. A. Jankowski stara się często pokazać, na czym polega istota kapłaństwa w Starym i Nowym Testamencie – kapłaństwa wyznaczonych ludzi, Chrystusa oraz powszechnego kapłaństwa Ludu Bożego w Starym i Nowym Przymierzu, o tyle bp Romaniuk w ostatniej części poświęconej kapłaństwu ministerialnemu przede wszystkim kreśli wspaniały obraz uczniów i apostołów Pańskich, wymagania, jakie stawia im Jezus oraz faktyczny sposób sprawowania posługi, ukazany najobszerniej w Listach św. Pawła, a także w Listach katolickich. Dlatego słowo „obraz” zamieszczone w tytule dobrze oddaje to, co Nowy Testament mówi na temat, czym jest i jaki powinien być kapłan.

Kapłaństwo jako funkcja w Starym Testamencie

Funkcje kapłańskie sprawowali najpierw przywódcy rodów (ojcowie rodzin), władcy (por. np. Rdz 12,7; 13,18; 14,18), potem wyznaczano specjalnych ludzi.

Rzeczownik „kapłan” występuje w Biblii stosunkowo często. Wg konkordancji do Biblii Tysiąclecia¹:

Kapłan – 815 razy;

Kapłan-lewita – 8;

Kapłan-pisarz – 2;

Kapłański – 48;

Kapłaństwo – 21 razy;

Arcykapłan – 169 razy;

Arcykapłański – 7 razy (5 razy 1-2 Mch; J. Dz);

Arcykapłaństwo – 3 razy (1-2 Mch).

W Starym Testamencie oznacza zarówno kapłanów Izraela, jak też innych. Warto zwrócić uwagę, że w Księdze Rodzaju po raz pierwszy odnosi się do Melchize-

1 J. Flis, *Konkordancja Starego i Nowego Testamentu do Biblii Tysiąclecia*, Warszawa 1991, 2000², 5-7.421-427.

deka (Rdz 14,18), potem do egipskiego kapłana imieniem Poti Fera, teścia Józefa (41,45.50; 46,20) i ogólnie do kapłanów egipskich (47,22.26). W Księdze Wyjścia najpierw do teścia Mojżesza, kapłana madianickiego imieniem Jetro (Wj 2,16; 3,1; 18,1), a dopiero potem do kapłanów Izraela (od Wj 19,6). Hebrajski termin „hoK - kôhēn nie ma jasno określonej etymologii. Na ogół wyprowadza się ją od rdzenia *kwn* znaczącego „być w postawie stojącej”, zatem kapłan to ten kto stoi przed Bogiem jako Jego sługa (por. Pwt 10,8)². Nie ma żadnej formy żeńskiej, ponieważ w Izraelu nie było nigdy kapłanek, w przeciwieństwie do innych ludów semickich. Stary Testament ich nie wspomina, natomiast mówi o nierządnicach sakralnych, którymi często były pogańskie kapłanki.

W Izraelu funkcje kapłańskie pełnili Aaron i jego potomkowie. O ich wyborze mówi Księga Wyjścia: „Ty zaś rozkaż bratu twemu, Aaronowi, i jego synom, wybranym spośród Izraelitów, podejść do ciebie, aby Mi służyli jako kapłani” (Wj 28,1; por. 28,4); „namaścisz ich, wprowadzisz ich w czynności kapłańskie i poświęcisz ich, aby Mi służyli jako kapłani” (Wj 28,41); „Potem namaścisz ich, jak namaściłeś ich ojca, aby Mi służyli jako kapłani. Przez to zaś namaszczenie przetrwa kapłaństwo w ich pokoleniach na wieki” (Wj 40,15)³.

A. Jankowski wylicza najważniejsze funkcje kapłanów ST⁴:

Związane z obrzędami:

Składanie ofiar krwawych, pokarmowych i kadzielnych (Wj 24,4-6; 29,38-42; Kpł rozdz. 1-7.16);

Opieka nad sanktuarium, straż nad nim, przewodnictwo liturgii (Wj 27,21; 30,7; Kpł 23,11.20; 24,3n; Lb 3,38; 1 Sm rozdz. 1-4; 2 Sm 15,24-29);

Błogosławienie Ludu Bożego (Kpł 9,22; Lb 6,22-27);

Oczyszczanie wiernych i deklarowanie o ich czystości rytualnej (Kpł 12,6nn; 13,3.6; 12 i inne);

Prowadzenie spraw związanych z podejrzeniem żony przez męża (Lb 5,11-31).

Związane z posługą słowa (w tej dziedzinie bardziej działali prorocy)⁵:

Interpretacja Prawa i tradycji (Kpł 10,11; Pwt 33,10; Syr 45,17; Jr 18,18; Ag 2,11nn); rozróżnianie między tym, co czyste i nieczyste rytualnie, „święte” i „świeckie” (Ml

2 Por. R. de Vaux, *Instytucje Starego Testamentu*, Poznań 2004, 362.

3 Por. S. Łach, *Księga Wyjścia. Wstęp - przekład z oryginału - komentarz*, PŚST I,2, Poznań 1964, 253.258n.297; B.S. Childs, *The Book of Exodus. A Critical, Theological Commentary*, The Old Testament Library, Philadelphia 1974, 499.507.536; J. Lemański, *Księga Wyjścia. Wstęp, przekład z oryginału, komentarz*, Nowy Komentarz Biblijny, ST 2, Święty Paweł [Częstochowa 2009], 562.570n.666.

4 K. Romaniuk, A. Jankowski, *Kapłaństwo w Piśmie Świętym Nowego Testamentu*, Kraków 2010³, 14n. Szerzej o kapłaństwie w Starym Testamencie por. R. de Vaux, dz. cyt., 361-418; H. Langkammer, *Kapłaństwo i kapłani Starego Testamentu*, w: *Życie religijne w Biblii*, red. G. Witaszek, Lublin 1999, 141-155; A. Tronina, *Kapłaństwo w Jerozolimie w okresie monarchii*, tamże, 167-178; R. A. Sikora, *Kapłaństwo po niewoli babilońskiej*, tamże, 181-190; H. Langkammer *Teologia Starego Testamentu*, Rzeszów 2006, 457-471.

5 Na ten temat pisałem w artykule: *Związek kapłaństwa z posługą słowa*, w: *Kapłaństwo służebne w życiu i nauczaniu Jana Pawła II. Sympozjum naukowe z okazji 50-lecia święceń kapłańskich Jana Pawła II*, red. J. Szczurek, Studia 5, Kraków 1997, s. 141-150, dane ST – s. 141-143.

2,7; Kpł 10,10; rozdz. 13—14; Ez 22,26; 42,40; 44,23; sądenie (Pwt 17,8-13; 19,17; 21,5; 2 Krn 19,8.11; Syr 45,26; Ez 44,24);

Rzucanie świętych losów *urîm* i *tummîm* (Wj 28,30; Kpł 8,8; Lb 27,234; Pwt 33,8; 1 Sm 14,36-42; 30,7n);

Zachęcanie ludu do ufności podczas wojny (Pwt 20,2nn).

Stary Testament pokazuje wiele postaci kapłanów, którzy lepiej lub gorzej wykonywali swoje funkcje. Zapowiada też odnowienie kapłaństwa (np. Ml 3,3: anioł [wysłannik] Pana „oczyści synów Lewiego i przecedzi ich jak złoto i srebro, a wtedy będą składać Panu ofiary sprawiedliwe”).

Jedyne kapłaństwo Chrystusa

Kapłaństwo Pierwszego Przymierza przygotowywało to, co miało się dokonać w Pełni Czasów. Natchnieni autorzy Starego Testamentu wskazywali na niedoskonałości dotychczasowego kultu, zwłaszcza jeśli nie był wyrazem prawdziwej religijności przejawiającej się w wypełnianiu nakazanych Prawem czynów miłości bliźniego (np. Iz 1,11.13.16; Ps 50,8.13n; 40,7-9). Mesjański Ps 110 zapowiada nowego, doskonalszego kapłana:

„Pan przysiągł i nie pożałuje:

Tyś Kapłanem na wieki na wzór Melchizedeka” (Ps 110,4).

Autor Listu do Hebrajczyków odnosi te słowa do Chrystusa (Hbr 5,6.10; 6,20; 7,10n.15.17). W Nim też wypełniła się zapowiedź nowego proroka, jak Mojżesz (Pwt 18,18) i skierowana do Helego zapowiedź wiernego kapłana (1 Sm 2,35).

„Z punktu widzenia Izraelitów Jezus nie był kapłanem, lecz ‘świeckim’ i nie reprezentował żadnego ‘urzędu’. Jednak nie uważał się za głos ludu, lecz wystąpił jako ten, który otrzymał zadanie-misję ‘z góry’, jako posłany przez Ojca (por. Łk 2,49; 4,43; 13,33; 22,37; 24,44)”⁶.

O Jego kapłańskiej świadomości może świadczyć znak oczyszczenia świątyni (Mt 21,12-14; Mk 11,15-17; Łk 19,45-47; J 2,13-21), zapowiedź postawienia nowego przybytku (Mk 14,58; J 2,19 – Słowo, które „zamieszkało” – dosłownie ‘rozbilo namiot’ wśród nas” – J 1,14), zastosowanie do Siebie tekstu Ps 118,22n o kamieniu odrzuconym przez budujących, który stał się głowicą węgła w przypowieści o przeniewierczych dzierżawcach winnicy (Mt 21,33-44; Mk 12,1-12; Łk 20,9-19)⁷, podawanie nowej interpretacji Prawa Mojżeszowego, którą z mocą przeciwstawia

6 A. Michalik, *Zrozumieć chrześcijaństwo. Istota chrześcijaństwa według Josepha Ratzingera*, Wydział Teologiczny w Tarnowie Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. Rozprawy naukowe 10, Tarnów 2008, 133. Por. Hbr 7,13-16: „Ten zaś, o którym się to mówi, należał do innego pokolenia, z którego nikt nie służył ołtarzowi.¹⁴ Wiadomo przecież, że nasz Pan wyszedł z pokolenia Judy, a Mojżesz nic nie wspominał o kapłanach z tego pokolenia.¹⁵ Jest to jeszcze bardziej oczywiste, skoro na podobieństwo Melchizedeka jest ustanowiony inny kapłan,¹⁶ który stał się takim nie według cielesnego przepisu Prawa, ale według mocy niezniszczalnego życia”.

7 Por. A. Jankowski, *Królestwo Boże w przypowieściach*. Wydanie czwarte, przejrane i uzupełnione, Kraków 2003, 137.

tradycjom faryzejskim (Mt 5,21-48; 7,1-13; 15,2-9; 19,8), nazywa się Panem szabatu (Mk 2,28 par.), znoszenie słowem i czynem przepisów o zmażeniu legalnej (Mk 7,14-19; Łk 7,14), sprowadzenie całego Prawa do podwójnego przykazania miłości Boga i bliźniego (Mt 5,20-49; 22,34-40). Jako kapłan błogosławi dzieci (Mk 10,16; por. Mt 19,15; Łk 8,15), chleb i ryby przed cudownym rozmnożeniem (Mk 6,41 par.), chleb podczas ustanowienia Eucharystii (Mk 14,22n par.) oraz uczniów, odchodząc do nieba (Łk 24,50n).

Nowy Testament przedstawia całość zbawczego posłannictwa Jezusa jako posługę kapłańską. On ma władzę odpuszczania grzechów (Mk 2,5-11 par.). Natchnieni autorzy nazywają Go Pośrednikiem (mesi/thj – 1 Tm 2,5; Hbr 8,6; 9,15; 12,24), lepszym od Mojżesza (Ga 3,19n; por. J 1,17). W Nim urzeczywistniły się zapowiedzi Izajasza o namaszczeniu Duchem Bożym, by mógł spełniać zbawcze posłannictwo (Iz 61,1n; 58,6 cyt. w Łk 4,18n). O tej misji mówi w modlitwie arcykapłańskiej: „Jak Ty Mnie posłałeś na świat, tak i Ja ich na świat posłałem.¹⁹ A za nich Ja poświęcam w ofierze samego siebie, aby i oni byli uświęceni w prawdzie” (J 17,18n).

Nowy Testament przedstawia zbawczą śmierć Chrystusa jako ofiarę. On sam mówi o Sobie: „Syn Człowieczy nie przyszedł, aby Mu służyło, lecz żeby służyć i dać swoje życie jako okup za wielu” (Mk 10,45; Mt 20,28, nawiązując do Iz 53,10nn), jest Dobrym Pasterzem, który oddaje życie za owce (J 10,11.15.17n), ustanawiając Eucharystię, mówi o swojej Krwi: „Kielich ten jest Nowym Przymierzem we Krwi mojej” (1 Kor 11,25; por. Łk 22,20); „To jest moja Krew Przymierza, która za wielu będzie wylana” (Mk 14,24; por. Mt 26,28)⁸. Pierwszy List św. Jana mówi o znaczeniu zbawczej śmierci Jezusa:

„On bowiem jest ofiarą przebłagalną
za nasze grzechy,
i nie tylko za nasze,
lecz również za grzechy całego świata” (1 J 2,2)

oraz o nieskończonej miłości Ojca do ludzi:

„W tym przejawia się miłość,
że nie my umiłowaliśmy Boga,
ale że On sam nas umiłował
i posłał Syna swojego jako ofiarę przebłagalną za nasze grzechy” (1 J 4,10).

Św. Paweł napisał o Nim: „Chrystus bowiem został złożony w ofierze jako nasza Pascha” (1 Kor 5,7).

O Chrystusie jako Arcykapłanie wprost mówi List do Hebrajczyków, nawiązując do króla i kapłana Melchizedeka. Mesjański Psalm 110 mówi o przyszłym Bożym pomazańcu:

„Pan przysiągł
i nie pożałuje:
Tyś Kapłanem na wieki

⁸ Na temat Eucharystii pisałem m.in. w artykule: *Eucharystia jako ofiara według nauki Pisma Świętego*, w: *Eucharystia na ołtarzu świata*, Studia t. XIV, red. S. Koperek i inni, Kraków 2006, 12-26.

na wzór Melchizedeka” (110,4) – widząc w Nim nie tylko zwycięskiego wodza, ale i kapłana.

Nowy Testament zawiera wiele cytatów i aluzji do pierwszego wersetu tego Psalmu (Ps 110,1) o zasiadaniu po prawicy Boga wypełnionym poprzez wywyższenie zmartwychwstałego Chrystusa⁹. Werset 4 o kapłaństwie na wzór Melchizedeka przytacza tylko List do Hebrajczyków (Hbr 5,6.10; 6,20; 7,1.10n.15.17) głosząc wyższość kapłańskiej godności Chrystusa nad kapłaństwem potomków Aarona¹⁰.

Późniejsi pisarze Kościoła wiążą kapłaństwo Chrystusa „na wzór Melchizedeka” z chlebem i winem, które wyniósł on Abrahamowi powracającemu z wyprawy przeciw władcom mezopotamskim. Z Rdz 14,18 nie wynika, że była to ofiara. Godność kapłańska Melchizedeka przejawia się przez błogosławieństwo, jakiego udzielił Abrahamowi, noszącemu jeszcze wtedy imię Abram, który uznał ją, dając mu „dziesiątą część ze wszystkiego” (Rdz 14,19n)¹¹. List do Hebrajczyków powołuje się na charakter godności kapłańskiej Melchizedeka jako zapowiedź najwyższego kapłaństwa Chrystusa, nie wspominając chleba i wina, które stanowią dary składane podczas uobecniania ofiary Nowego Testamentu i stają się Ciałem i Krwią Arcykapłana i Ofiary.

Natchniony autor Listu do Hebrajczyków pisze o Chrystusie jako Arcykapłanie: „Dlatego musiał się upodobnić pod każdym względem do braci, aby stał się miłosiernym i wiernym arcykapłanem w tym, co się odnosi do Boga – dla prześląganania za grzechy ludu” (2,17);

„Dlatego, bracia święci, uczestnicy powołania niebieskiego; zwróćcie uwagę na Apostoła i Arcykapłana naszego wyznania, Jezusa” (3,1);

„Mając więc arcykapłana wielkiego, który przeszedł przez niebiosa, Jezusa, Syna Bożego, trwajmy mocno w wyznawaniu wiary. ¹⁵ Nie takiego bowiem mamy arcykapłana, który by nie mógł współczuć naszym słabościom, lecz poddanego próbie pod każdym względem podobnie [jak my] – z wyjątkiem grzechu” (4,14n);

„A nikt sam sobie nie bierze tej godności, lecz tylko ten, kto jest powołany przez Boga jak Aaron. ⁵ Podobnie i Chrystus nie sam siebie okrył sławą przez to, iż stał się arcykapłanem, ale [uczynił to] Ten, który powiedział do Niego:

Ty jesteś moim Synem,

Jam Cię dziś zrodził,

⁶ jak i w innym [miejscu]:

Tyś jest kapłanem na wieki

na wzór Melchizedeka...

I chociaż był Synem, nauczył się posłuszeństwa przez to, co wycierpiał. ⁹ A gdy wszystko wykonał, stał się sprawcą zbawienia wiecznego dla wszystkich, którzy Go

9 Mt 22,44; 26,64; Mk 12,36; 14,62; Łk 20,42; Dz 2,25.33n; 5,31; 7,55n; Rz 8,34; Ef 1,20; Kol 3,1; Hbr 13.13; 8,1; 10,12; 12,2; 1 P 3,22.

10 Por. R. Krawczyk, *Typy Chrystusa Pana w Starym Testamencie*, Studia Warmińskie 40(2003), 7-14, zwłaszcza 12nn.

11 Por. S. Łach, *Księga Rodzaju. Wstęp - przekład z oryginału - komentarz*, PŚST I,1, Poznań 1962, 345nn; G.J. Wenham, *Genesis 1-15*, WBC 1, Dallas, Texas 1991, 316nn.

„Trzymajmy się jej jak bezpiecznej i silnej dla duszy kotwicy, która przenika poza zasłonę,²⁰ gdzie Jezus jako poprzędek wszedł za nas, stawszy się *arcykapłanem na wieki na wzór Melchizedeka*” (6,19n);

„Ten zaś, o którym się to mówi, należał do innego pokolenia, z którego nikt nie służył ołtarzowi.¹⁴ Wiadomo przecież, że nasz Pan wyszedł z pokolenia Judy, a Mojżesz nic nie wspominał o kapłanach z tego pokolenia.¹⁵ Jest to jeszcze bardziej oczywiste, skoro na podobieństwo Melchizedeka jest ustanowiony inny kapłan,¹⁶ który stał się takim nie według cielesnego przepisu Prawa, ale według mocy niezniszczalnego życia.¹⁷ Dane Mu jest bowiem takie świadectwo: *Ty jesteś kapłanem na wieki na wzór Melchizedeka...* Gdy bowiem tamci bez przysięgi stawali się kapłanami,²¹ Ten właśnie przez przysięgę Tego, który do Niego powiedział: *Poprzysiągł Pan, a nie będzie żałował: Ty jesteś kapłanem na wieki.*²² O tyle też Jezus stał się poręczycielem lepszego przymierza.²³ I gdy tamtych wielu było kapłanami, gdyż śmierć nie zezwalała im trwać przy życiu,²⁴ Ten właśnie, ponieważ trwa na wieki, ma kapłaństwo nieprzemijające.²⁵ Przeto i zbawiać na wieki może całkowicie tych, którzy przez Niego przystępują do Boga, bo wciąż żyje, aby się wstawiać za nimi.²⁶ Takiego bowiem potrzeba nam było arcykapłana: świętego, niewinnego, nieskalanego, oddzielonego od grzeszników, wywyższonego ponad niebiosy,²⁷ takiego, który nie jest obowiązany, jak inni arcykapłani, do składania codziennej ofiary najpierw za swoje grzechy, a potem za grzechy ludu. To bowiem uczynił raz na zawsze, ofiarując samego siebie.²⁸ Prawo bowiem ustanawiało arcykapłanami ludzi obciążonych słabością, słowo zaś przysięgi, złożonej po nadaniu Prawa, [ustanawia arcykapłanem] Syna doskonałego na wieki” (7,13-17.20-29);

„Sedno zaś wywodów stanowi prawda: takiego mamy arcykapłana, który *zasiadł po prawicy tronu Majestatu w niebiosach,*² jako sługa świątyni i prawdziwego *przybytku zbudowanego przez Pana, a nie przez człowieka*” (8,1n);

„Ale Chrystus, zjawiwszy się jako arcykapłan dóbr przyszłych, przez wyższy i doskonalszy, i nie ręką – to jest nie na tym świecie – uczyniony przybytek,¹² ani nie przez krew kozłów i cielców, lecz przez własną krew wszedł raz na zawsze do Miejsca Świętego i osiągnął wieczne odkupienie.¹³ Jeśli bowiem krew kozłów i cielców oraz popiół z krowy, którymi skrapia się zanieczyszczonych, sprawiają oczyszczenie ciała,¹⁴ to o ile bardziej krew Chrystusa, który przez Ducha wiecznego złożył Bogu samego siebie jako nieskalaną ofiarę, oczyści wasze sumienia z martwych uczynków, abyście służyć mogli Bogu żywemu.¹⁵ I dlatego jest pośrednikiem Nowego Przymierza, ażeby przez śmierć, poniesioną dla odkupienia przestępstw popełnionych za pierwszego przymierza, ci, którzy są wezwani do wiecznego dziedzictwa, dostąpili spełnienia obietnicy” (9,11-15);

„Chrystus bowiem wszedł nie do świątyni zbudowanej rękami ludzkimi, będącej odbiciem prawdziwej [świątyni], ale do samego nieba, aby teraz wstawiać się za nami przed obliczem Boga,²⁵ ani nie po to, aby się wielokrotnie sam miał ofiarować, jak arcykapłan, który co roku wchodzi do świątyni z krwią cudzą,²⁶ gdyż w takim przypadku musiałby cierpieć wiele razy od stworzenia świata. A tymczasem raz jeden ukazał się teraz na końcu wieków, aby zgładzić grzechy przez ofiarę z samego siebie.²⁷ A jak po-

stanowione ludziom raz umrzeć, potem zaś sąd,²⁸ tak Chrystus raz jeden był ofiarowany dla *zgladzenia grzechów wielu*, drugi raz ukaże się nie w związku z grzechem, lecz dla zbawienia tych, którzy Go oczekują” (9,24-28).

Chrystus jest jednocześnie Najwyższym Kapłanem i Ofiarą. On prowadzi do zbawienia wszystkich przyjmujących wiarę w Niego i oddających się z ufnością Jego pośrednictwu¹².

Powszechne kapłaństwo Ludu Bożego

Przed zawarciem Przymierza po Wyjściu z Egiptu i nadaniem Prawa na Synaju Bóg powiedział do Izraela za pośrednictwem Mojżesza:

„Teraz jeśli pilnie słuchać będziecie głosu mego i strzec mojego przymierza, będziecie szczególną moją własnością pośród wszystkich narodów, gdyż do Mnie należy cała ziemia. Lecz wy będziecie Mi królestwem kapłanów i ludem świętym” (Wj 19,5n). Jest to szczególne wybranie ludu, by wobec innych pełnił taką funkcję, jak kapłan wobec grupy, którą reprezentuje¹³.

Charakterystyczne, że w Księdze Wyjścia tekst ten występuje wcześniej niż powołanie do kapłaństwa jako funkcji Aarona i jego potomków (Wj 28,1.4.41). Myśl o pośrednictwie Izraela w przekazywaniu darów Bożych wobec innych narodów można uważać za rozwinięcie błogosławieństwa przekazanego Abrahamowi:

Jest to wypełnienie obietnicy danej Abrahamowi:

„Przez ciebie będą otrzymywały błogosławieństwo ludy całej ziemi” (Rdz 12,3).

O Abrahamie jako praojcu i wychowawcy swego potomstwa przez przykład wiary, życia oddanego Bogu przekazywany przez tradycję¹⁴, Bóg mówi do Patriarchy przed zniszczeniem Sodomy i Gomory:

„Czyż miałbym zataić przed Abrahamem to, co zamierzam uczynić? Przecież ma się on stać ojcem wielkiego i potężnego narodu, i przez niego otrzymają błogosławieństwo wszystkie ludy ziemi. Bo upatrzyłem go jako tego, który będzie nakazywał potomkom swym oraz swemu rodowi, aby przestrzegając przykazań Pana postępowali sprawiedliwie i uczciwie, tak żeby Pan wypełnił to, co obiecał Abrahamowi” (Rdz 18,17-19)¹⁵.

Przez Abrahama oraz jego potomstwo otrzymają błogosławieństwo wszystkie ludy ziemi (Rdz 18,18). Bóg mówi, że Patriarcha ma być nauczycielem i prawodawcą, wskazywać drogę swym potomkom i rodowi, by przestrzegali przykazań Pana, postępowali sprawiedliwie i uczciwie. Jeśli będą tak postępowali, spełnią warunek, jaki Bóg stawia, by wypełnić błogosławieństwo, jakie przez nich ma objąć ludy całej ziemi. Izrael jako naród wywodzący się od Abrahama w swej historii ukazanej

12 Por. K. Romaniuk, A. Jankowski, *Kapłaństwo w Piśmie Świętym Nowego Testamentu*, dz. cyt., 97.

13 Por. S. Lach, *Księga Wyjścia*, dz. cyt., 178; B.S. Childs, *The Book of Exodus*, dz. cyt., 342; J. Lemański, *Księga Wyjścia*, dz. cyt., 405nn.

14 Por. D. Dziadosz, *Geneza biblijnych przekazów o patriarchach w Rdz 12-36*, *Zeszyty Naukowe Stowarzyszenia Biblistów Polskich* 5(2008), 233-275, zwłaszcza 241n.246n.255-264.

15 Por. S. Lach, *Księga Rodzaju*, dz. cyt., 292nn.371n; G.J. Wenham, *Genesis 1-15*, dz. cyt., 276nn.

w księgach historycznych, o ile był wierny Bożemu Prawu, cieszył się doczesną pomysłowością, a jeśli nie był wierny – spotykały go klęski. Duchowymi potomkami Abrahama są ci, którzy naśladowują jego wiarę, wierność Bogu, sprawiedliwość i uczciwość.

O Abrahamie pisze Syracydes:

„Abraham, wielki ojciec mnóstwa narodów,
w chwale nikt mu nie dorównał.
On zachował prawo Najwyższego,
wszedł z Nim w przymierze;
na ciele swym utrwalił [znak] przymierza,
a w doświadczeniu okazał się wierny.
Dlatego Bóg przysięgą zapewnił go,
że w jego potomstwie będą błogosławione narody,
że go rozmnoży jak proch ziemi,
jak gwiazdy wywyższy jego potomstwo,
że da mu dziedzictwo od morza aż do morza
i od Rzeki aż po krańce ziemi” (Syr 44,19-21)¹⁶.

O szczególnym wybraniu Izraela a potem Kościoła oraz o funkcjach i zadaniach Ludu Bożego mówią prorocy:

„Sławić Mnie będą zwierzęta polne,
szakale i strusie,
gdyż na pustyni dostarczę wody
i rzek na pustkowiu,
aby napoić mój lud wybrany.
Lud ten, który sobie utworzyłem,
opowiadać będzie moją chwałę” (Iz 43,20n).

„Oni zaś będą moją własnością, mówi Pan Zastępów, w dniu, w którym będę działał, a będę dla nich łaskawy, jak litościwy jest ojciec dla syna, który jest mu posłuszny” (Ml 3,17).

Wprost o kapłaństwie Izraela mówi Izajasz:

„Wy zaś będziecie nazywani kapłanami Pana,
zwać was będą sługami Boga naszego” (Iz 61,6), kierownikami duchowymi ludzi z innych narodów¹⁷.

Nauka Kościoła o powszechnym, królewskim kapłaństwie opiera się na słowach z Pierwszego Listu św. Piotra:

„Wy również, niby żywe kamienie, jesteście budowani jako duchowa świątynia, by stanowić święte kapłaństwo, dla składania duchowych ofiar, miłych Bogu przez Jezusa Chrystusa ... Wy zaś jesteście *wybranym plemieniem, królewskim kapłaństwem, narodem świętym, ludem [Bogu] na własność przeznaczonym, abyście ogłaszali chwa-*

¹⁶ Por. P.W. Skehan, A.A. Di Lella, *The Wisdom of Ben Sira*, AB 39, New York 1987, 505.

¹⁷ Por. J.L. McKenzie, *Second Isaiah*, AB 20, Garden City, New York 1986, 151; L. Stachowiak, *Księga Izajasza II-III, 40-66. Wstęp - przekład z oryginału - komentarz - ekskursy*, PŚST IX,2, Poznań 1996, 286.

lebne dzieła Tego, który was wezwał z ciemności do przedziwnego swojego światła” (1 P 2,5.9)¹⁸.

Apokalipsa kilkakrotnie przyznaje tytuł kapłanów wybranym, którzy dochowali wierności Bogu pośród prześladowań, głosząc cześć Bogu i Barankowi – chwalebnemu Chrystusowi:

„Temu, który nas miłuje
i który przez swą krew uwolnił nas od naszych grzechów,
i uczynił nas królestwem - kapłanami dla Boga i Ojca swojego” (Ap 1,5n);
„Godzien jesteś wziąć księgę i jej pieczęcie otworzyć,
bo zostałeś zabity
i krwią Twoją nabyłeś dla Boga [ludzi] z każdego *pokolenia,*
języka, ludu i narodu,
¹⁰ i uczyniłeś ich *Bogu* naszemu *królestwem i kapłanami,*
a będą królować na ziemi” (Ap 5,9n);
„Błogosławiony i święty, kto ma udział w pierwszym zmartwychwstaniu:
nad tymi nie ma władzy śmierć druga,
lecz będą *kapłanami Boga* i Chrystusa
i będą z Nim królować tysiąc lat” (Ap 20,6)¹⁹.

Powszechne kapłaństwo wiernych uzdalnia i zobowiązuje do głoszenia chwały Boga Stwórcy i Odkupiciela przez modlitwę, zwłaszcza liturgiczną, czyny miłosierdzia i ofiarę duchową z całego życia aż do męczeństwa (osobista liturgia życia)²⁰.

Kapłaństwo służebne w Nowym Testamencie

Przekazanie ludziom w Nowym Testamencie szczególnych uprawnień kapłańskich, tego, co nazywamy kapłaństwem służebnym, ściśle wiąże się z ofiarą Chrystusa uobecnioną podczas Ostatniej Wieczerzy. Kapłaństwo zostało ustanowione równocześnie z Eucharystią, przez słowa Chrystusa: „To czyńcie na moją pamiątkę” (Łk 22,19; 1 Kor 11,24n)²¹.

18 Por. F. Gryglewicz, *Listy Katolickie. Wstęp - przekład z oryginału - komentarz*, PŚNT XI, Poznań 1959, 197.200n; E.G. Selwyn, *The First Epistle of St. Peter*, London 1946, 159-163.165-168; S. Hałas, *Pierwszy List św. Piotra*, Nowy Komentarz Biblijny, NT 17, Święty Paweł, [Częstochowa 2007], 144-150.158n.162-166.

19 Por. A. Jankowski, *Apokalipsa św. Jana. Wstęp - przekład z oryginału - komentarz*, PŚNT XII, Poznań 1959, 139; W.J. Harrington, *Revelation*, SPS 16, Collegeville, Minnesota 1993, 46.85n.197.

20 Por. K. Romaniuk, A. Jankowski, *Kapłaństwo w Piśmie Świętym Nowego Testamentu*, dz. cyt., 143n.

21 Por. F. Gryglewicz, *Evangelia według św. Łukasza. Wstęp - przekład z oryginału - komentarz*, PŚNT III,3, Poznań-Warszawa 1974, 324-327; L.T. Johnson, *The Gospel of Luke*, SPS 3, Collegeville, Minnesota 1991, 338; C.K. Barrett, *A Commentary on the First Epistle to the Corinthians*, Black's New Testament Commentaries, London 1973², 266-270; E. Dąbrowski, *Listy do Koryntian. Wstęp - przekład z oryginału - komentarz*, PŚNT VII, Poznań 1965, 235nn; M. Rosik, *Pierwszy List do Koryntian*, Nowy Komentarz Biblijny, NT 7, Święty Paweł, [Częstochowa 2009], 368nn; K. Romaniuk, *Sakramentologia biblijna. Zarys teologii sakramentów dla teologów, katechetów, duszpasterzy*, Warszawa 1991, 146.

W Nowym Testamencie terminologia odnosząca się do kapłaństwa oznacza przede wszystkim kapłanów Starego Testamentu i pogańskich.

W polskim przekładzie NT termin kapłan (i(ereu/j) występuje – 54 razy²²;

Kapłański – 2;

Kapłaństwo – 6;

Arcykapłan (a)rxiereu/j) - 80 razy w Ewangeliach i Dz zawsze w odniesieniu do arcykapłanów Świątyni Jerozolimskiej, często w liczbie mnogiej; Hbr – 16 razy - na ogół w odniesieniu do Chrystusa – ogólnie - 6; o innych niż Chrystus – 5).

Terminologia z ST nie została przeniesiona na rzeczywistość NT poza Hbr, Jk (5,14 – kapłanów – dosł. starszych – presbute/rouj); 1 P 2,5,9; Ap 1,6; 5,19; 20,6.

Stosowane też są wyrażenia oznaczające stopnie posługi kapłańskiej: biskupi, diakoni (Rz 12,7; Flp 1,1; 1 Tm 3,8.12; diakonisa – Rz 16,1; diakoński – Rz12,7; 1 Tm 3,13; greckie słowo używane jest też w znaczeniu sługi;

Biskup (e))pi/skopoj)²³– Dz 20,28; Flp 11; 1 Tm 3,2; Tt 1,7 (gr. 1 P 2,25);

Biskupstwo – 1 Tm 3,1;

e))piskope/w – Hbr 12,15; 1 P 2,5;

e))piskoph/ – Łk 19,44; Dz 1,20; 1 Tm 3,1; 1 P 2,12 (BT – przetłumaczono: „w dniu nawiedzenia”).

Jezus sam, suwerennie wybiera swych uczniów – tych, których chce: „Potem wszedł na górę i przywołał do siebie tych, których sam chciał” (Mk 3,13)²⁴; „Nie wyście Mnie wybrali, ale Ja was wybrałem i przeznaczyłem was na to, abyście szli i owoc przynosili, i by owoc wasz trwał” (J 15,16). Nigdy nie powinni zapominać, że ich powołanie jest wielkim darem łaski²⁵. Można się zastanawiać, na ile uwzględniają i jak rozumieją te wypowiedzi osoby dążące do kapłaństwa kobiet? Kapłaństwo to przedłużanie dzieła Chrystusa (J 20,19-20); posługa jednania (2 Kor 5,18) ludzi z Bogiem i między sobą mocą Jego ofiary i słowa²⁶.

W książce o kapłaństwie bp K. Romaniuk wymownie przedstawia obraz kapłanów Nowego Testamentu przez kształtowanie uczniów i Apostołów Chrystusa, stawiane im wymagania, obowiązek świadczenia o zmartwychwstaniu, głoszenia Ewangelii, powołanie i posługę św. Pawła, powołanie jako dar udzielony przez nałożenie

22 Za: K. Grela, *Konkordancja do Nowego Testamentu, I-II*, Kraków 1987, I, 13-14.284-285.

23 H. Bachmann, W. A. Slaby, *Computer-Konkordanz zum Novum Testamentum Graece*, Berlin-New York 1980, 669n.

24 Por. H. Langkammer, *Ewangelia według św. Marka. Wstęp – przekład z oryginału – komentarz*, PŚNT III,2, Poznań-Warszawa 1977, 127n; R. Pesch, *Das Markusevangelium*, I, HTKNT II,1; Freiburg-Basel-Wien 1977², 204.

25 Por. R. Schnackenburg, *Das Johannesevangelium*, 3.Teil, HTKNT IV.3, Freiburg-Basel-Wien 1976², 126nn; L. Stachowiak, *Ewangelia według św. Jana. Wstęp – przekład z oryginału – komentarz*, PŚNT IV, Poznań-Warszawa 1975, 327n; H. van den Bussche, *Jean. Commentaire de l'Évangile spirituel*, [Bruges] 1967, 428.

26 O kapłaństwie pisałem m. in. w artykułach: *Czy ołtarz eucharystyczny występuje w Hbr 13,10? w: Diligis me? Pasce. Księga jubileuszowa dedykowana Biskupowi Sandomierskiemu Wacławowi Józefowi Świerzawskiemu na pięćdziesięciolecie święceń kapłańskich 1949-1999*, red. S. Czerwik, M. Mierzwa, t. I, Sandomierz 1999, 165-174; *Pasterz Kościoła jako prorok*, w: „*Utwierdzaj twoich braci*” (Łk 22,32), red. T.M. Dąbek, Kraków 2003, 293-304.

kapłańskich rąk²⁷, kształtowanie się hierarchicznych stopni kapłaństwa i wspaniałe literackie metafory z Corpus Paulinum²⁸.

Warto zastanowić się nad jednym z określeń stosowanych w tekstach apostołskich do wiernych, a zwłaszcza do ich przewodników: „szafarze Bożych tajemnic”. W polskim języku religijnym „szafarz” kojarzy się z szafowaniem sakramentów, grecki termin *oikonomos* oznacza zarządzającego domem, ogólnie administratora.

Św. Paweł pisze do Koryntian:

„Niech więc uważają nas ludzie za sługi Chrystusa i za szafarzy tajemnic Bożych.² A od szafarzy już tutaj się żąda, aby każdy z nich był wierny” (1 Kor 4,1-2).

Wszyscy, zarówno powołani do kapłaństwa służebnego, jak i do powszechnego kapłaństwa na mocy chrztu, jesteśmy szafarzami Bożych tajemnic jako obdarzeni darem wiary i łaski, która ma w nas wzrastać i udzielać się innym. Każdy przez pogłębianie znajomości i rozumienia prawd wiary i korzystanie z Sakramentów świętych, a także czyny miłości bliźniego, żyje pełnią chrześcijaństwa i może innym na różne sposoby przekazywać Boże dary.

Ludzie mają prawo uważać kapłanów i wszystkich prawdziwych chrześcijan za sługi Chrystusa i szafarzy Bożych tajemnic. Trzeba być wiernym Chrystusowi, swemu powołaniu, oraz ludziom, którzy są wokół nas i mają pełne prawo oczekiwać naszej pomocy.

W dalszej części Pierwszego Listu do Koryntian św. Paweł pisze o sobie:

„Nie jest dla mnie powodem do chluby to, że głoszę Ewangelię. Świadom jestem ciężkiego na mnie obowiązku. Biada mi bowiem, gdybym nie głosił Ewangelii!¹⁷ Gdybym to czynił z własnej woli, miałbym zapłatę, lecz jeśli działał nie z własnej woli, to tylko spełniam obowiązki szafarza” (1 Kor 9,17). Osobiste słowa Apostoła Narodów każdy może i powinien odnieść do siebie, pamiętając o wszystkim, co otrzymał od Boga²⁹.

Św. Piotr uczy:

„Jako dobrzy szafarze różnorodnej łaski Bożej służcie sobie nawzajem takim darem, jaki każdy otrzymał” (1 P 4,10)³⁰.

Każdy ochrzczony otrzymuje Bożą łaskę, a w szczególny sposób może i powinna ona działać w tych, którzy otrzymali święcenia kapłańskie. Oni z kolei powinni jak naj-

27 Por. K. Romaniuk, *Sakramentologia biblijna*, dz. cyt., 169n.

28 Por. K. Romaniuk, A. Jankowski, *Kapłaństwo w Piśmie Świętym Nowego Testamentu*, dz. cyt., 147-344. Przytoczone określenia to: „Paweł z woli Bożej powołany na apostoła Jezusa Chrystusa” (1 Kor 1,1); „Niech więc uważają was ludzie za sługi Chrystusa...” (1 Kor 4,1); „Od szafarzy już tutaj się żąda, aby każdy z nich był wierny” (1 Kor 4,2); „zostałem ustanowiony głosicielem, apostołem i nauczycielem” (2 Tm 1,1); „Jeśli ktoś staje do zapasów, otrzymuje wieniec tylko wtedy, gdy walczył przepisowo” (2 Tm 2,5); „Bierz udział w trudach i przeciwnościach jako dobry żołnierz Chrystusa Jezusa” (2 Tm 2,3); „jako roztropny budowniczy położyłem fundament” (1 Kor 3,10); „My bowiem jesteśmy pomocnikami Boga, wy zaś jesteście uprawną rolą Bożą...” (1 Kor 3,9); „Ja to właśnie przez Ewangelię zrodziłem was w Chrystusie Jezusie” (1 Kor 4,15) – dz. cyt., 324-341.

29 Por. C.K. Barrett, *A Commentary on the First Epistle to the Corinthians*, dz. cyt., 99n.209; E. Dąbrowski, *Listy do Koryntian*, dz. cyt., 173.213nn; M. Rosik, *Pierwszy List do Koryntian*, dz. cyt., 188n.303.

30 Por. F. Gryglewicz, *Listy Katolickie*, dz. cyt., 232; E.G. Selwyn, *The First Epistle of St. Peter*, dz. cyt., 218; S. Hałas, *Pierwszy List św. Piotra*, dz. cyt., 296n.

lepiej naśladować Chrystusa, który powiedział o Sobie: „Syn Człowieczy nie przyszedł, aby Mu służono, lecz żeby służyć i dać swoje życie jako okup za wielu” (Mk 10,45; por. Mt 20,28); „Kto chciałby zaś Mi służyć, niech idzie za Mną, a gdzie Ja jestem, tam będzie i mój sługa. A jeśli ktoś Mi służy, uczci go mój Ojciec” (J 12,26).